

## **ДЕЯКІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ПЕНСІЮ ПІД ЧАС РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ЇЇ ВИБІР**

**П**ротягом останніх років законодавство про пенсійне забезпечення зазнало суттєвих змін. Здебільшого відбувалося погіршення умов забезпечення як за базовим Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», так і за спеціальними законодавчими актами.

Так, з прийняттям нового Закону України від 14.10.2014 р. «Про прокуратуру» істотно змінилися умови пенсійного забезпечення прокурорів і слідчих, особливо, якщо їх порівнювати з правилами, що містила ст. 50-1 Закону України від 05.01.1991 р. «Про прокуратуру» в редакції Закону від 12.07.2001 р. Новий Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 26.11.2015 р. зафіксував стан пенсійного забезпечення науковців, який суттєво погіршився порівняно з тим, який був визначений попереднім Законом від 13.12.1991 р. Нарешті з набранням чинності Законом України від 10.12.2015 р. «Про державну службу» скасовано особливі умови пенсійного забезпечення для державних службовців. Цим самим заблоковано можливість перерахунків пенсій, які були передбачені ст. 37-1 попереднього Закону «Про державну службу», а також призначення нових спеціальних пенсій.

Звичайно, що такий стан справ не може задовольняти багатьох з тих, хто втрачає чи втратив пенсійні преференції. Деякі пенсіонери відмовляються від спеціальних пенсій на користь загальних, передбачених Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування». Можливість такого вибору передбачена ст. 6 Закону України «Про пенсійне забезпечення» від 05.11.1991 р., яка закріплює, що особам, які мають одночасно право на різні державні пенсії, призначається одна пенсія за їх вибором.

Між тим, в процесі реалізації права на вибір пенсії виникає суттєва проблема, пов'язана з визначенням розміру нової пенсії. Органи Пенсійного фонду

---

<sup>1</sup> Тучкова Э. Г. Право человека на жизнь и его гарантии в сфере социального обеспечения / Э. Г. Тучкова // Право человека на жизнь и гарантии его реализации в сфере труда и социального обеспечения : материалы международной науч.-практ. конф. ; под ред. К. Н. Гусова. — М. : Проспект, 2008. — С. 15.

України, розглядаючи подібні звернення, використовують для визначення розміру пенсії показник середнього заробітку, який враховувався під час призначення (попереднього перерахунку) попереднього виду пенсії. При цьому вони посилаються на ч. 3 ст. 45 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», яка визначає, що переведення з одного виду пенсії на інший здійснюється з дня подання заяви на підставі документів про страховий стаж, заробітну плату (дохід) та інших документів, що знаходяться на час переведення з одного виду пенсії на інший в пенсійній справі, а також додаткових документів, одержаних органами Пенсійного фонду. При переведенні з одного виду пенсії на інший за бажанням особи може враховуватися заробітна плата (дохід) за періоди страхового стажу, зазначені в частині першій статті 40 цього Закону, із застосуванням показника середньої заробітної плати (доходу), який враховувався під час призначення (попереднього перерахунку) попереднього виду пенсії. Оскільки, на думку фахівців Пенсійного фонду України, ч. 3 ст. 45 вказаного Закону регламентовано порядок переведення з одного виду пенсії, призначеного саме за цим законом, на інший, то і показник середньої заробітної плати при переведенні на інший вид пенсії має бути незмінним, тобто таким, яким він був на час призначення попередньої пенсії.

На сьогодні сформована неоднозначна судова практика з приводу застосування даної норми. Вважаємо, що істотне значення для правильного її застосування має правова позиція, сформована Судовою палатою в адміністративних справах Верховного Суду України у постанові від 31 березня 2015 р. (справа № 21-612а14) та постанові від 22.12.2015 р. (справа № 2-а/199/138/14). Ці справи стосувалися вимоги застосування для обчислення пенсії показника середньої заробітної плати, що використовується для обчислення пенсії про переведення особи з пенсії за вислугу років за Законом України від 09.04.1992 р. «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» на пенсію за віком за Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування». На думку позивачів, показник заробітної плати має враховуватися за три календарні роки, що передують року призначення нового виду пенсії, оскільки пенсія за віком передбачена іншим законом, ніж пенсія за вислугу років.

Верховний Суд України, вирішуючи питання про неоднакове застосування норм Закону «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», виходить із того, що ч. 3 ст. 45 даного Закону регламентовано порядок переведення з одного виду пенсії, призначеного саме за цим Законом, на інший. Отже, показник середньої заробітної плати при переведенні на інший вид пенсії має бути незмінним, тобто таким, яким він був на час призначення пенсії, передбаченої саме цим Законом. Однак у випадках, що аналізуються, мало місце призначення іншої пенсії за іншим законом. Заявникам було призначено пенсію відповідно до Закону «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб», котрий передбачає інші підстави та порядок

призначення пенсії, а за призначенням пенсії відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» вони звернувся вперше.

Таким чином, обчислення пенсій, які призначаються у випадку переведення зі спеціальної на загальну пенсію, передбачену Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» має здійснюватися з урахуванням ч. 2 ст. 40 цього Закону. Заробітна плата (дохід) для обчислення пенсії визначається за формулою:

$Z_p = Z_c \times (C_k : K)$ , де:

$Z_p$  - заробітна плата (дохід) застрахованої особи для обчислення пенсії, у гривнях;

$Z_c$  - середня заробітна плата (дохід) в Україні, **з якої сплачено страхові внески, за три календарні роки, що передують року звернення за призначенням пенсії.** Порядок визначення показників зазначеної заробітної плати затверджується Пенсійним фондом України за погодженням з центральними органами виконавчої влади, що забезпечують формування державної фінансової політики, державної політики у сферах економічного розвитку, статистики.

Таким чином, для осіб, які відмовляються від спеціальної пенсії на користь страхової, визначення розміру такої пенсії має відбуватися за правилами нового призначення. Саме таке розуміння норм пенсійного законодавства суттєво підвищує їх ефективність і відповідає духу закону.

УДК 34  
ББК 67  
Е94



*Цей збірник виданий за меценатської підтримки шановних*

**Ольги КРАСОВСЬКОЇ**

*та*

**Дмитра ЯЦУКА**



**Ефективність** норм права. Зб. наук. праць. Матеріали VII міжнар. наук.-Е94  
практ. конф. (Київ, 17 лист. 2016 р.) / за заг. ред. Н.М. Пархоменко,  
М.М. Шумила, І.О. Ізарової. – Київ: Ніка-Центр, 2016. – 540 с.

ISBN 978-966-7067-18-2

У збірнику вміщено тексти наукових доповідей та повідомлень, присвячених актуальним теоретичним та практичним проблемам ефективності норм права. Ефективність розглядаються з позиції теорії права, а також через призму галузевих наук. Окремо розміщено статті-дослідження біографії та наукової спадщини провідного вченого юриста, професора Василя Синайського (1876-1946), публікується його бібліографія, Лекції з цивільного процесу та ін.

**УДК 34  
ББК 67**

Матеріали друкуються у редакції авторів.

Дизайн обкладинки: О. Разухін

Фото на обкладинці: «Професор В. Синайський (Київ)» люб'язно надане доктором філософії Світланою Ковальчук (Рига, Латвія) з особистого архіву

ISBN 978-966-7067-18-2

© Інститут держави і права  
імені В.М. Корецького НАН України, 2016